

Joan Antoni Solans (1941-2019)

Josep Muntañola i Thornberg

President de l'Acadèmia. presidencia@racba.org

No es fàcil escriure una necrologia de Joan Antoni Solans, president d'aquesta Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi, i director general d'Urbanisme de la Generalitat de Catalunya durant vint anys, en un moment històric en què els càrrecs duren pocs anys.

Vaig tenir tracte directe amb ell en moments històrics concrets: el 1963 en motiu del Congrés Internacional d'Estudiants d'Arquitectura i en plena repressió franquista, ell ja era l'estudiant més ben connectat a nivell internacional i un dels pocs que era coneixedor de l'anglès. Als anys 80 va participar a unes jornades d'urbanisme a l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona –amb Manuel Ribas i Piera, Xavier Subies i Antoni Font– sobre el model urbanístic de l'àrea metropolitana. Ja com a vicepresident de l'Acadèmia vam fer l'estudi de S'Agaró intentant preservar l'obra de l'arquitecte Massó.

Però el que és més important, com al llarg de tota la seva vida vaig comprovar, va ser la seva dedicació per aconseguir un urbanisme modern en el territori català que, com tothom comenta, el tenia tot dins el seu cap, pam a pam. Això no ha estat mai fàcil, perquè qualsevol decisió urbanística demana avui negociació i gestions econòmiques d'extrema complexitat. L'honestetat de Joan Antoni Solans en aquestes gestions va estar sempre exemplar.

La seva visió urbanística ha estat centrada en una economia de negociació entre els actors implicats, representada per la institució a què va dedicar més energia en la seva vida: l'Institut Català del Sol, INCASOL. Molts arquitectes van treballar en aquest institut i també geògrafs i economistes, en un intent per resoldre les dificultats tecnològiques de l'urbanisme català. La crisi financera dels anys 2008-2009 va canviar totalment les regles del joc i les possibilitats urbanístiques de Catalunya.

I això em permet fer una breu reflexió sobre les dimensions culturals de l'urbanisme en els darrers cinquanta anys a Catalunya. Per Solans, l'urbanisme era un fet cultural complex que calia gestionar amb realisme però amb totes les dimensions pròpies de l'arquitectura, entre elles les dimensions estètiques. Pot ser difícil de comprendre com unes dimensions tan grans com són les d'una autopista poden ser "estètiques". Jo ho he comprovat personalment molts anys després, quan avui utilitzo amb satisfacció un tram d'autopista per arribar a Sabadell des de Barcelona i comprovo que les raons estètiques paisatgístiques que teníem en el cap fa cinquanta anys han funcionat i que el territori es gaudeix i es contempla gràcies a l'urbanisme (una ronda que limita l'àrea urbanitzable de l'àrea



FIGURA 1. Joan Antoni Solans Huguet.

protegida). I no us penseu que la situació exacta de l'autopista dins el Pla General va ser fàcil i casual; va costar molt convèncer el poder municipal que l'autopista, l'any 1968, havia d'anar "per fora" i no "per dins" de l'àrea urbana construïble, enorme, prevista en el suburbi de Sabadell en aquelles dates.

Sempre que he assistit a una reflexió urbanística amb en Solans sobre el terrenys, ell feia la següent argumentació: "Fixa't bé com es pot veure encara la muntanya des d'aquest punt, i com s'ha aconseguit aquest espai públic. Llàstima que jo volia cinc pisos i al final han estat sis, etc." És a dir, tota negociació té un preu, no sempre es guanya.

Ara, després de la crisi financera, el repte urbanístic català que ens ha deixat Solans es enorme i difícil. Els beneficis immobiliaris han baixat i potser mai més arribaran al nivell anterior a la crisi. Les condicions polítiques i econòmiques no són les mateixes, el canvi climàtic ens empeny a noves tecnologies i a noves polítiques socials i territorials; mai més les solucions podran ser les mateixes. Una vegada més, la solució no serà només econòmica sinó també cultural i social; com deia, cada forma urbanística suporta una memòria i unes experiències determinades i n'elimina unes altres. En Solans n'era ben conscient i ens espera una tasca difícil en un món digital i global en què no sempre la negociació urbanística arriba a bon port.

Descansi en pau Joan Antoni Solans Huguet.